

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

6 (412)

NOVEMBER – DECEMBER 2024

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 6. Number 412 (2024), 245–256
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.867>

ӨОЖ 355:93/99; 930:37.016
FTAMP 78.09;03.01.45

K.Z. Utkelbayev¹, B.A. Turgunbayeva¹, 2024.

¹Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan;

²Abai Kazakn National Pedagogikal University, Almaty, Kazakhstan.

E-mail: kadir201068@mail.ru

PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH BY TEACHING MILITARY LYRICS

Utkelbayev Kydyrbay Zakhmanovich – Master of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Korkyt Ata Kyzylorda University, Kyzylorda, Kazakhstan, E-mail: kadir201068@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0002-3654-3635>;

Turgunbayeva Botagul Altayevna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Abai Kazakn National Pedagogikal University, Almaty, Kazakhstan, E-mail: botagul53@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0001-5168-0083>.

Abstract. The article examines the problem of Kazakh military literature of the twentieth century in comparison with the research of scientists. The significance of the theoretical results of the study is evidenced by the formation and scientific circulation of the concepts of Kazakh military literature, military lyrics and military prose, the study of genre, and stylistic and artistic-ideological features of works on the theme of the Afghan war. At the same time, the importance of military works in Kazakh literature and their educational and educational significance for young people are analyzed. The genre specificity of works on the military theme is determined and grouped in terms of content. The literary genre is the primary means of realizing the artist's ideal. The author is the first to choose in which genre to write his work; the reader needs to reflect. Therefore, the genre embodies the goal of finding an ideological solution to the work. At the same time, it should be noted that the lyrical genre stands out among the written literary works on the Afghan war theme.

The novelty of the study is that it aims to educate students patriotically by teaching them about the army in Kazakh literature and military lyrics. It also aims to form young people's inner spirit and energy through personal images in military work, self-education training, and individual identity preservation.

Keywords: literature, Military Literature, lyrics, education, B. Momysheva, B. Smagulov, the Great Patriotic War, the Afghan war, military works, genre.

Қ.З. Уткелбаев¹, Б.А. Тургунбаева², 2024.

¹Қорқыт Ата атындағы Қызылорда университеті, Қызылорда, Қазақстан;

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан.

E-mail: kadir201068@mail.ru

ӘСКЕРИ ЛИРИКАНЫ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ЖАСТАРДЫ ПАТРИОТТЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ

Уткелбаев Қыдырбай Захманович – педагогика ғылымдарының магистрі, Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінің аға оқытушысы, Қызылорда, Қазақстан, E-mail: kadir201068@mail.ru. <https://orcid.org/0000-0002-3654-3635>;

Тургунбаева Ботагуль Алтаевна – педагогика ғылымдарының докторы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің профессоры, Алматы, Қазақстан, E-mail: botagul53@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5168-0083>.

Аннотация. Мақалада ХХ ғасырдағы қазақ әскери әдебиеті мәселесі ғалымдардың зерттеулерімен салыстырыла отырып зерделенеді. Зерттеудің теориялық нәтижелерінің маңыздылығы – қазақ әскери әдебиеті, әскери лирика және әскери проза туралы ұғымдарды қалыптастырып, ғылыми айналымға түсіруімен, Ауған соғысы тақырыбындағы шығармалардың жанрлық, стильдік және көркемдік-идеялық ерекшеліктерін зерделеумен дәйектеледі.

Сонымен бірге, қазақ әдебиетіндегі әскери шығармалардың маңыздылығы мен жастарға берер тағылымдық, тәлім-тәрбиелік маңызы сараланады. Әскер тақырыбындағы шығармалардың жанрлық ерекшелігі айқындалып, мазмұндық тұрғыдан топтастырылады. Әдеби жанр суреткер мұратын жүзеге асырудың басты құралы. Өз шығармасын қай жанрда жазу арқылы оқырманға ой салу қажеттігін ең бірінші таңдайтын да автор. Сондықтан жанр шығарманың идеялық шешімін табудағы мақсатты жүзеге асырушы. Осы ретте Ауған соғысы тақырыбындағы жазылған әдеби туындылардың арасында лирикалық жанрдың ерекше көзге түсетіндігін атап өтуіміз керек.

Зерттеудің жаңалығы – қазақ әдебиетіндегі әскер тақырыбын, әскери лириканы оқыту арқылы білім алушыларды патриоттыққа тәрбиелеу. Әскери шығармалардағы тұлғалық образдар арқылы жастардың бойында ішкі рух пен жігер қалыптастыру, өзін-өзі тәрбиелеуге, тұлғалық болмысын сақтауға үйрету.

Түйін сөздер: әдебиет, әскери әдебиет, лирика, тәрбие, Ұлы Отан соғысы, Ауған соғысы, әскери шығармалар, жанр.

К.З. Уткелбаев¹, Б.А. Тургунбаева²

¹Кызылординский университет имени КORKыт Ата, Кызылорда, Казахстан;

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
Алматы, Казахстан.

E-mail: kadir201068@mail.ru

ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА У МОЛОДЁЖИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ ВОЕННОЙ ЛИРИКИ

Уткелбаев Кыдырбай Захманович – магистр педагогических наук, старший, преподаватель, Кызылординский университет имени КORKыт Ата, Кызылорда, Казахстан, E-mail: kadir201068@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-3654-3635>;

Тургунбаева Ботагуль Алтаевна – доктор педагогических наук, профессор, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, E-mail: botagul53@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-5168-0083>.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы казахской военной литературы XX века через призму исследований, проведённых учёными, что позволяет углубить понимание значимости военной лирики. Теоретическая значимость работы заключается в формировании понятий казахской военной литературы, военной лирики и прозы, а также в их введении в научный оборот. Особое внимание уделено анализу жанровых, стилевых и художественно-идеологических особенностей произведений на тему Афганской войны. В статье подчёркивается, что произведения военной тематики, представленные в казахской литературе, играют значительную роль в воспитании молодёжи, способствуя формированию патриотических чувств и нравственных идеалов. Жанровая специфика таких произведений тщательно рассматривается и систематизируется на содержательном уровне, поскольку выбор жанра является одним из ключевых элементов, способствующих глубокому воздействию на читателя и реализации авторского замысла. Автор осознанно выбирает жанровую форму для выражения мысли, что в конечном итоге усиливает идею произведения. Среди произведений, посвящённых Афганской войне, особенно выделяются работы, написанные в жанре лирики, так как они наиболее точно передают внутренние переживания и личные взгляды героев.

Новизна исследования заключается в актуальности темы воспитания патриотизма среди учащихся путём изучения военной тематики и военной лирики в казахской литературе. Через образы в военной лирике молодёжь учится стойкости, укрепляет свой внутренний дух и формирует нравственные принципы, ориентируясь на примеры личностных образов, представленных в произведениях.

Ключевые слова: литература, военная литература, лирика, воспитание, Великая Отечественная война, Афганская война, военные произведения, жанр.

Кіріспе. Ел тәуелсіздігі мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық өркендеуі мен саяси жаңғыруына ғана емес, ұлтымыздың рухани құндылықтарын ұлықтап, «тарихтың ақтаңдақ беттерін» қайта қарап, зерделеуге де мүмкіндік беріп отыр. Бұл әсіресе, тарих, әдебиеттану, тілі білімі, педагогика, философия сияқты гуманитарлық, қоғамдық-саяси ғылым салаларына жаңа серпін беріп, зерттеу нысандарына тың тақырыптар алып келді.

Мемлекет басшысы Қ.К. Тоқаев: «Қазір әлем күн сайын емес, сағат сайын өзгеруде. Барлық салада жаңа міндеттер мен тың талаптар қойылуда. Ғылымдағы жаңалықтар адамды алға жетелейді. Ақыл-оймен ғана озатын кезең келді. Заман көшіне ілесіп, ілгері жылжу үшін біз сананың ашықтығын қамтамасыз етуіміз керек. Бұл қадам өркениеттің озық тұстарын ұлттық мүддемен үйлестіре білуді талап етеді. Мұндай кезде өзіміздің таптаурын, жадағай әдеттерімізден бас тартуымыз қажет» (Тоқаев, 2020), – деп ұлт ғылымына жаңа міндеттер жүктеп отыр. Қоғамның дамуымен ілесіп, оның қажеттіліктері мен сұраныстарына жауап бере алу ғылым үшін ең басты мәселе. Қашан, қай кезеңде болмасын ғылым елге қызмет етуі шарт. Бұл әсіресе, ұлттық идеологияны қалыптастыратын гуманитарлық ғылымдарға, соның ішінде педагогика ғылымына ерекше жауапкершілік екені сөзсіз. Осы тұрғыдан қарағанда педагогика ғылымының алдында тұрған зерттелуі тиіс өзекті мәселенің бірі – қазақ әскери әдебиетін оқыту мәселесі болып отыр. Әскери әдебиетті ЖОО-да әдебиет пәндері аясында кірістіре отырып, тереңдете оқыту болашақ мамандарды патриоттыққа, ұлтжандылыққа баулып, рухани болмысы мен еркін жігерлендіретіні сөзсіз. Бұл ретте, аталған тақырыпты педагогикада қарастырмас бұрын, теориясы мен зерттелуіне тоқталсақ.

Әрине, қазақ әскери әдебиетін мүлде зерттеусіз қалды дей алмаймыз. Профессор М. Мырзахметұлы бастаған санаулы ғалымдар Б. Момышұлы шығармашылығына байланысты ғылыми мақалалар жазды. Қазақ эпостық жырларынан бастау алып, тарихи жырлар мен ақын-жыраулар поэзиясында жалғасын тапқан, Ұлы Отан соғысы жылдарында өсіп-өркендеген қазақ әскери әдебиеті – ұлттық сөз өнерінің кең арналы саласы. Сондықтан оны бір немесе бірнеше ғылыми мақаланың деңгейінде зерттеу мүмкін де емес. Қазақ әскери әдебиеті туралы толыққанды зерттеулер жүргізу, оның өкілдері мен әдеби туындылардың ұлттық әдебиеттегі орнын айқындау мен өзіндік дара сипаттарын ашу маңызды мәселе. Көркем әдебиеттегі соғыс тақырыбы әлемдік әдеби үдерісте бұрыннан бар, қалыптасқан тақырыптардың бірі. Қайсыбір халықтың болмасын әдебиетінде соғыс тақырыбының кездесуі де заңдылық. Өйткені әдебиеттегі соғыс тақырыбы арқылы оқырманды, соның ішінде жас ұрпақты отансүйгіштікке, ұлтжандылыққа тәрбиелейміз. Бұл тақырып түркі халықтары, соның ішінде қазақ әдебиеті үшін де жат емес. Ғасырлар бойы қаншама ішкі, сыртқы жаулардан қорғану үшін халық басынан өткізген бірнеше соғыстар әдебиеттен көрінбеуі мүмкін емес.

Әскери әдебиеттің әдебиеттегі соғыс тақырыбынан ең басты ерекшелігі, ол шығарма авторының өзі суреттеп отырған соғыс өртінен көруінде,

қолына қару алып, соғысқа қатысуында. Қазақ ауыз әдебиетінде елін, жерін басқыншылардан қорғау ежелгі тақырып екендігі дәлелдеуді керек етпейтін шындық. Өмірі жаугершілікпен өткен қазақ халқында батырлық, ерлік ұғымының мәні жоғары. Сондықтан да қазақ халқының жауынгерлік дәстүрі бар. Батырлықты, ерлікті, елдікті адалдықты, әділдікті, адамгершілікті жырлайтын ауыз әдебиетіміздегі батырлар жыры мен эпостары, Махамбеттің дабылды да дауылды жырлары әскери әдебиетіміздің негізі деп айтуға болады.

Ұлттық әдебиеттегі әскери-парияттық тақырыптың шарықтай өрістеген кезеңі – Ұлы Отан соғысы жылдары болды. Бұл жылдары қазақ әдебиетінің барлық жанрлары: прозада, поэзия, драматургия, очерк пен публицистика да рухани зор күшке айналды.

Соғыстан кейінгі әдебиет міндеттері елдегі бесжылдық жоспармен тығыз байланысты белгіленді. Ол соғыс қиындықтарын өз басынан өткеріп келіп енді елдегі бейбіт еңбекке араласқан адамның өмірі мен еңбегін көркемдікпен бейнелеу еді. Кеңес үкіметі жазушысының алдына тағдырының азабын арқалаған, жаны мен тәні соғыс зардабы салған жаралардан сыздаған, құрбан болған жас тағдырлар мен жетім-жесір қалған жандардың қайғысына куә болған адамнан Заман қаһарманын сомдау, оның ішкі сыры мен қалыптасу жолының күрделі де қиын құбылысы қойылды.

Әскери әдебиет мәселесі сөз болғанда Ауған соғысы тақырыбын көтерген әдеби және көркем-публицистикалық шығармалар назардан тыс қалмауы керек. Өйткені «Ауған соғысы – кеңес дәуірі тарихының ең қаралы беттерінің бірі. Күш-жігері мен әл-ауқаты мол, Отан алдындағы борышын адал атқарған әрі өз болашағына сенген жас ұрпақ саяси ойынның құрбанына айналды. Жүздеген жас азамат жат елде жан тапсырып, мыңдаған отандастарымыз оқ пен оттың ортасынан жарақатпен оралды. Олардың жүрегінде Ауғанстан мәңгілік жан жарасы болып қалып қойды» (Жақып, 2009). Осы жан жарасы кейін әдеби туынды болып өмірге келді. Онда Ауған соғысы кезіндегі кеңес әскерлерінің, соның ішінде қазақ жауынгерлерінің ерлігі, өмір мен өлім айқасқан сәттер т.б. суреттелді.

XX ғасырдың 80-жылдарынан кейін қазақ әдеби үдерісіне Ауған соғысы тақырыбы қазақ әскери әдебиетінің заңды жалғасы ретінде өзіндік сипатпен, дара табиғатымен келді. Ауған соғысы әдебиетке жаңа тақырып әкеліп қана қойған жоқ, көркем-публицистикалық шығармалардың шынайылығы мен деректілігіне де әсер етті. Қаламгерлер жанрлық, поэтикалық ізденістер нәтижесінде әскери әдебиетке жаңа форма, тың мазмұн мен пішін алып келді. Сондай-ақ, оқырман батырлар жыры мен тарихи дастандардан, Ұлы Отан соғысы жылдарындағы көркем әдебиеттен таныс ерлік пен батырлықтың үлгісі болатын образдармен қайта қауышты.

Зерттеу әдістері

Қазақ әдебиетінде әскери лириканы оқытудың негізгі әдістері мен олардың қолданылуын Ұлы Отан соғысы жылдарының әдебиеттегі көрінісі, Ауған соғысының әдебиеттегі көрінісі және т.б. шығармаларды стильдік

талдау, жіктеу, әдеби талдау әдістері қолданылып, әскери әдебиет бойынша ғылыми еңбектерге талдау жасалды. Зерттеудің материалдары ретінде Б. Момышұлының, Б. Смағұловтың еңбектері пайдаланылды және олардың қазақ әскери әдебиетін қалыптастырудағы маңызы сараланды. Әскери әдебиетті оқыту арқылы жастарды тәрбиелеу мәселесі, оқытудағы тиімді әдістемесі ұсынылды. Бұл ретте, сабақ кезеңдерін үлгілеу, студенттердің білімін бағалауда статистика әдістері қолданылды. Әдебиет пәндеріне әскер тақырыбын кірістіру арқылы студенттердің бойында патриоттық сезім мен рух, елге, ұлтқа, тұлғаға деген жанашырлық пен жігер қалыптастыру мәселесі сөз болды. Қазіргі техника мен технологияның дамыған кезеңінде жастардың ішкі рухы мен жігерін қалыптастыру, бойында патриоттық, ұлтжандылық сезімді ояту өзекті мәселелердің бірі болып отырғаны белгілі. Осы тұрғыдан алғанда әдебиет пәндері аясында ұлттық рухты көтеретін тақырыптар мен тұлғалардың шығармашылығын оқыту мәселесі алға шығады. Әскери лириканы оқытуда ғылымилық, теориялық, бірізділік және жүйелілік ұстанымдарын негізге алу оқытудың тиімділігін арттырады. Ал, құзыреттілік тұғыр аталған тақырыпты игертудің оңтайлы тәсілдерінің бірі.

Нәтижелер мен талқылаулар

Әдебиеттанушы ғалымдар классикалық қазақ әскери әдебиетінің негізін қалаушы ретінде Бауыржан Момышұлын атап жүр. Бұл орынды баға. Өйткені Бауыржан Момышұлы өзі қатысып, көзімен көрген соғыс суретін көркем прозаға айналдырған тұңғыш қазақ жазушысы. Ол соғыс стратегиясы мен тактикасын терең меңгерген командир. Ұлы Отан соғысы жылдары ерлігімен көзге түсті. Соғыстан кейін де әскери маман ретінде жауынгерлер даярлаумен айналысты. Өмірлік тәжірибесін теориямен ұштастыра отырып, өз білгенін келер ұрпаққа үйретті, әскери өмір теориясын, психологиясын жазды. Майдан шындығын көркем прозаға айналдырды, естеліктер, қанатты сөздері оны философ ретінде танытты, ал хаттары қазақ әдебиетіндегі әлі де болса айта қаларлықтай өз отауын құрып үлгермеген эпистолярлық жанрды танытады.

Қазақ халқының батыр ұлы өзі көптеген құнарлы дүниелерді туындата отырып, қазақ әдебиетіндегі соғыс туралы жазылған көркем шығармалар туралы сыни пікірлері мен ойларын барлық уақытта жариялап отырған. Оның бұл еңбегі қазақ әдебиетіндегі әскери әдебиеттің табиғатының дұрыс танылуына, теориясының қалыптасуына үлкен білімнің күшімен орындалар ерен қызметі.

Мазмұны жағынан үгіттік сипаты басым келетін, арнайы міндеттер арқалаған бұндай туындылардың соғыс уақытының талабы мен халық мақсатын біріктірудегі тәрбиелік маңызы зор болды. Ұлы Отан соғысы өзге елдер секілді қазақ әдебиеті үшін де тосын да төтенше тақырып және үлкен тарихи сабақ. Соғыс жылдарының соңына қарай қайта оянған көлемді жанрлар да соғыс шындығын, әскери өмір психологиясын көрсетуде өз тәжірибелерін солдаттың яғни жеке адамның ішкі сезімін, ерлігін, рухын жырлаудан бастады. Бұл тұрғыдан, әрине, соғыстың сұрапыл қырғынын көріп, өмір мен өлім

таласында ажал оғымен арпалысты өз бастарынан кешірген қаламгерлердің орны бөлек.

Жалпы әскери әдебиеттің ең басты ерекшелігі – оның неғұрлым шындыққа негізделуінде болса, екінші ерекшелік бұл тақырыпқа көбінесе осы соғыста болып, оқ пен оттың ортасынан аман қалған ауған соғысы ардагерлері қалам тартуында. Осы ерекшелік жанр таңдау мәселесінен де көрінеді. Ауған соғысы тақырыбын суреттеген шығармалардың жанрлық ерекшелігіне тоқталсақ, деректі повесть, деректі әңгіме, әңгіме-эссе, мемуарлық проза, соның ішінде естелік, күнделік, портреттік очерк, арнау, мадақ өлеңдер мен элегия, эпитафия екендігіне көз жеткіземіз. Қаламы мен қаруын қатар ұстаған жауынгер-қаламгерлер өзі куә болған ерлік дастандарын ұрпаққа аманат етті. Бір өкініштісі, қазақ әскери әдебиетінің нағыз үлгісі боларлық осындай шығармалар тақырыптық, жанрлық тұрғыдан ғана бағаланып бірде тарихи әдебиет, бірде саяси әдебиет, енді бірде патриоттық шығармалар қатарына жатқызылып келді. Әлемдік әдебиеттану ғылымында бар «Әскери әдебиет» ұғымы қазақ әдебиеттану ғылымында қолданыла қоймады. Әскери әдебиеттің үлгілері бар болуына және оның әдеби үдерісте тым ерте көрінгеніне қарамастан «қазақ әскери әдебиеті» ұғымы ғылыми айналымға толық еніп, термин ретінде қалыптаса қойған жоқ. Ал, оны жоғары оқу орнында әдебиет пәндері аясында қарастырып оқыту мәселесі педагогика ғылымының алдында тұрған ең күрделі мәселе болып отыр.

Академик С. Қирабаев: «Әдебиет өзінің зерттейтін объектісі адамды белгілі дәуірде, тарихи ортада алып суреттеу арқылы сол кезеңнің шындығын да, бейнесін де ашады. Адам тағдыры арқылы тарихи ой-сананың қалыптасуын көрсетіп, оқырманға өмір танытады, оны тәрбиелейді, адамгершілікке баулиды, әдебиеттің біз үшін қажет эстетикалық сабағы да осында» (Қирабаев, 2007), – деген пікірі әдебиеттің тұлға қалыптастырудағы маңызын айқындай түседі. Осы ретте, оқырманға өмірді таныту мен тәрбиелеуде әскери әдебиеттің ықпалы зор екендігі сөзсіз.

«...Осы мезет тылсым бір сарын құлаққа жетеді. Шыңыраудан шымырлап шыққандай терең толғаулы күй. Қасіретін кеудесіне жерлеген, жалғыз ұлын іздеп шерлеген қаралы аналармен бірге еңіреп, қас батырдың жас қабірін жастанып, дауыс айттырып жатқандай. Өмірден қол үзгісі келмей, бірақ қармайтын тал таппай, тұңғыыққа құлап бара жатқан қыршын қаруластың қырылдаған үніндей. Жан әлемі ақиқатқа шөлдеп, елге тәні мен жаны жаралы қайтқан сайқал саясаттан жиіркенген жауынгерлердің өкінішінің өксігіндей діңкенді құртады. Көңіл түкпірінде әлдеқашан беріш болып қатып қалған сарғаю мен сағыныш сезімдерін оятып, жүрек шеріне шеңгел салады» (Смағұл, 2014). Бұл – жауынгер-қаламгердің жан сыры. Өз оқырманымен ғана бөлісе алатын көңіл түкпірінде жатқан «жүрек шері». Қаламгер қай жанрда жазбасын мейлі ішкі дүниесінде «алысып жатқан» осы алай-дүлей сезімді өз шығармасына өзек етті. Ол бірде мұң (элегия), бірде жоқтау (эпитафия), бірде мадақ өлең болып оқырмандарына жол тартты.

Қайғы мұңның қараңғы түнегі де,
Сала алмаған көлеңке реңіне.
Асырмайсың бастан сөз, басылмайсың,
Ортамызда отырсың күле, міне.
Өре салған өмірдің шідері де,
Үрке қашты үмітін үзеріңде.
Қайыспайтын қалпыңа қатал заман,
Бата алмаған батырлық жүрегіңе (Смағұл, 2014).

Құр мадақ, жалған мақтау емес. Ауған соғысының қанды қырғынынан аман келген қарулас достың тұтас келбеті көрінетін шынайы туынды. Осы аз ғана өлең жолдарының өзінен мадақ жанрына тән бүкіл қасиет көрінеді. Жалпы мадақ өлең мақсаты өз кейіпкерінің ел, халық, ұлт, Отан алдындағы сіңірген еңбегін, ел басына күн туған заманда халыққа қорған бола білген батырлығын немесе өнер әлеміндегі жеткен жетістіктерін паш ету болса керек. Осы ретте Б. Смағұл қаламынан туған мадақ жыры бойынан Ауған соғысы ардагерінің қайсар мінезін, батырлығы мен ержүректілігін, азаматтық болмыс-бітімін көреміз.

Соғыс өмірін, ондағы әр жауынгердің ерлігі мен өрлігін, адалдығы азаматтығын оның қасында болып, қанды қырғынды бірге басынан өткізген, қайғы мен мұңды бірге арқалаған адам ғана біледі. Адам төзбес ауыр күнді жанымен сезеді, түйсігімен түсіне алады. Сондықтан бұндай қаламгердің қаламынан тек шынайы жырлар өмірге келеді. Б. Смағұлдың келесі бір мадақ өлеңі жауынгер-дәрігер Кәрімханов Рахымжанға арналған:

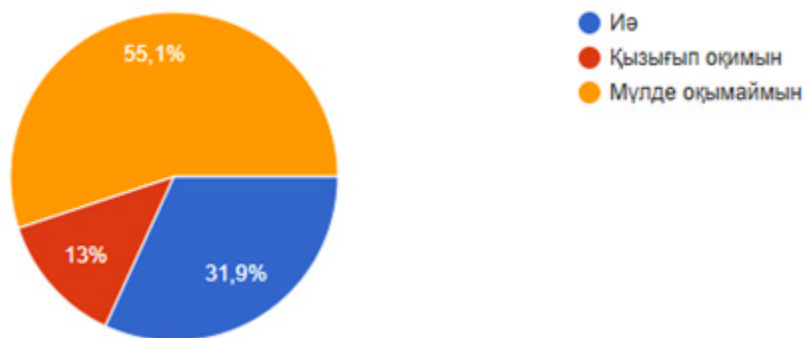
Талай жанды ажалдан алып қалған Рахым,
Жаралымен жапанда қалып қалған Рахым.
Жараланса жауынгер жарып барған Рахым,
Жау жағадан алғанда анықталған Рахым.
Жаралыны жанымен қалқалаған Рахым,
Тау-таспенен сүйретіп арқалаған Рахым.
Дәрі-дәрмек, оғымен қалталанған Рахым,
Денесімен шап шағын шаршамаған Рахым (Смағұл, 2007).

Өлең жолдарынан бірінші көзге түсетін ақынның өз кейіпкерінің образын ашып, оның мадақтауға тұрарлық қасиетін көрсету үшін таңдап алған әдеби тәсілі. Ол – айшықтау, оның бір түрі – қайталау. «Қайталау – сөз әсерін күшейте отырып, оқырман назарын айрықша аударғысы келген нәрсені не құбылысты бірнеше мәрте қайталап, айтар ойды, ұқтырар сырды ұғымға мұқият сіңіре түсіру» (Қабдолов, 1992). Ақын кезекті қайталауды пайдалану арқылы жауынгер-дәрігер Рахымның бойындағы өз ісі мен жауынгерлік антқа, жолдасқа адалдықты әдемі ашып берген. Оның бойындағы осы қасиеттерге оқырман назарын аудару арқылы өз кейіпкерінің келбетін сомдай түседі.

Б. Смағұлдың поэзия жанрындағы бұл туындыларын арнау өлеңдер, мадақ өлеңдер, элегия, эпиграфия және балладалар деп жіктей қарастыруымызға болады. Белгілі ғалым Ә. Қоңыратбаев: «Әдеби процесс жайындағы ұғымдарды

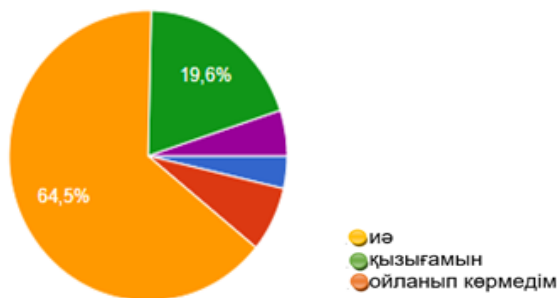
оқушыға жеткізудің үш түрлі саласы бар: Олар: а) көркем шығарманы талдай білу, бәрін содан шығару; ә) сындық қосымша еңбектерді оқытып, тереңдету; б) осы екі арнаны әдебиет теориясымен бекіту» (Қоңыратбаев, 1994) – деген пікір айтады. Әдебиеттанушы-ғалымның осы пікірін басшылыққа ала отырып, әскери әдебиетті оқытудың әдіс-тәсілдерін саралап көрелік.

Әскери лириканы әдебиет пәні аясында қарастырмас бұрын, білім алушылар арасында «Әскери әдебиет жайлы түсінік бар ма?», «Әскер тақырыбында қалам тербеген жазушыларды білесіз бе?», «Әскери әдебиетті оқуға қызығасыз ба?» деген бірнеше сұрақтар бойынша сауалнама жүргізілді. Нәтижесінде білім алушылардың 55 пайызы әскери әдебиет жайлы мүлде оқымағанын көрсетті.

Сурет 1 – Студенттер арасында жүргізілген сауалнама көрсеткіші

Ал, білім алушылардың 64,5 пайызы әскери әдебиетті оқуға қызығасыз ба деген сауалға «иә» деп жауап берген.

Сурет 2 – Білім алушылармен жүргізілген сауалнама нәтижесі

Әдіскер ғалым Қ. Бітібаева: «Басқа пәндерге қарағанда сезім, эмоция, әсер, шабыттанду, қиялдау, армандау, еліктеу, әр түрлі психологиялық рең осы пәнде ерекше көрінеді. Әдебиет – жан дүниені, он екі мүшені, алпыс екі тамырды түгелдей жайлап, еш уақытта да көзге көрінбейтін сезім қылдары арқылы ақыл иесі – адамды өз ырқына жетелей алатын қасиетті дүние. Оны оқытудың

қызықтығы да, күрделілігі де осында жатса керек (Бітібаева, 1997), – деген ойы әдебиеттің білім алушының өн бойына дарытар барлық қасиетін ерекше жеткізе білгендігін көрсетеді.

Педагогикалық үрдістердің аса маңызды элементтерінің бірі – тәрбие мәселесі. Әдебиеттегі әскер тақырыбы білім алушыларға оқумен қатар тәрбие құралы ретінде де маңызы зор екені сөзсіз. Себебі, бұл жерде тұлғалық тәрбие алдыңғы орынға шығады. Яғни, тұлғалық образдар арқылы оқушыларды тәрбиелеу оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастырудың ең тиімді тұсы.

Б.С. Бабаев: «Тәрбие – бұл белгілі педагогикалық мұраттарға сай арнайы ұйымдастырылған ықпалдар көмегімен тұлға қалыптасуына бағытталған мақсатты үдеріс», - дейді. Ал, тұлғалық тәрбие бағыттарын бірнеше топқа жіктеп қарастырады:

- тұлғалық (жеке-дара) бағыт;
- іс-әрекеттік бағыт;
- шығармашылық бағыт;
- қарым-қатынасты бағыт;
- оқиғаластыру бағыты;
- тәрбие аймағындағы жіктемелі бағыт;
- құндылық (аксиологиялық) бағыт;
- қоршаған орта жағдайларын ескеру бағыты (Бабаев, 2011)

Е.В. Бондаревская жеке тұлғаға бағдарланған оқытудың мазмұнында жеке тұлғаны дамытуға және қалыптастыруға қажетті 4 компонент (аксиологиялық, когнитивті, шығармашылық-әрекеттік, жеке тұлғалық) (Бондаревская, 1990) міндетті түрде болуы қажет деп атап көрсеткен. Аталған компоненттер негізінен сөйлесу, шығармашылық іс-әрекет арқылы әрбір баланы жекелеген дамытуға жағдай жасауға, өз бетінше шешім қабылдауға және шығармашылығына, оқу әдістері мен мазмұнын таңдауға толық мүмкіндік беретіні сөзсіз. Әскери әдебиетті оқытуда аталған компоненттер ерекше маңызға ие. Шығармашылық әрекеттер мен жеке тұлғалық компонентті басшылыққа ала отырып, әрбір оқушыны тәрбиелеу оқу сапасын арттырады.

Жоғары оқу орнында болашақ қазақ тілі мен әдебиеті мамандарына берілетін әдебиет пәндері аясында әскери әдебиетті, әскери лириканы қоса оқыту Ұлы Отан соғысы кезеңіндегі шығармашылықпен, майдаргер қаламгерлер публицистикасымен шектеледі. Қазақ тілі мен әдебиеті, филология мамандары орта және арнаулы білім саласына даярланатын кадрлар болғандықтан, оларға Ауған соғысы кезеңіндегі әдебиетті кірістіру, жастарды жан-жақты дамыған, ұлтының, елінің нағыз жанашыры ретінде қалыптасқан тұлға етіп шығаруға септігін тигізері сөзсіз. Зерттеу жұмысы аясында қазақ тілі мен әдебиеті педагогтарын даярлау БББ-ның жұмыс оқу жоспары аясында өтетін «Қазіргі кезең әдебиеті» пәніне төмендегі тақырыптарды кірістіре оқыту ұсынылады:

Кесте 1 – «Қазіргі кезең әдебиеті» пәнінің оқу кешеніне ұсынылатын тақырыптар

№	Тақырып атауы	Сағат көлемі	Сабак түрі	Қолданылатын әдістер
1	Ауған соғысы кезеңінің әдебиеттегі көрінісі	1	дәріс	Оқытудың ғылымилығы, теориялық әдісі, сұрақ-жауап, талдау әдісі, RWCT технологиясы, педагогикалық консилиум және т.б.
2	Қаламгер майдангерлер шығармашылығы	1	практикалық	Топтық жұмыс, case құру, жағдаят, Quiz, рефлексия және т.б.
3	Б. Смағұлов публицистикасы	2	Дәріс	Оқытудың ғылымилығы, теориялық әдісі, сұрақ-жауап, талдау әдісі, RWCT технологиясы, педагогикалық консилиум және т.б.
4	Ауған соғысы кезеңінде алға шыққан жанрлар	2	практикалық	Топтық жұмыс, case құру, жағдаят, Quiz, рефлексия және т.б.
5	А. Жантасов, С. Бекрахимов, С. Қазақбаевтың шығармашылығы	2	дәріс	Оқытудың ғылымилығы, теориялық әдісі, сұрақ-жауап, талдау әдісі, RWCT технологиясы, педагогикалық консилиум және т.б.
6	Ауған соғысының әдебиеттегі көрінісі және психологизм	2	практикалық	Топтық жұмыс, case құру, жағдаят, Quiz, рефлексия және т.б.

Қорытынды

Ауған соғысының ардагерлері, жауынгер-қаламгерлер Б. Смағұлдың «Мен көрген соғыс», «Қан кешкен күндер», «Тағдыр тозағы – Ад Судьбы», «Оқ пен Отан», «Қазақтың Қара майоры», А. Жантасовтың «Второй мусулманский (спецназ из Казахстана)», «Жартасты жастанған жасақ (Қара майордың мұсылман батальоны)», С. Бекрахимовтың «Афганский пленник или Молодые тополки», С. Қазақбаевтың «Кандагарский дневник», Ф. Бокаревтың «Боль Афгана» тағы басқа шығармаларды атауымызға болады. Қазіргі қазақ әскери әдебиетінде Ауған соғысының шынайы суретін бейнелеген осындай шығармалар бола тұра әдебиеттанушы ғалымдар мен әдебиет сыншылары тарапынан аталған шығармаларға байланысты іргелі зерттеу еңбектері жазылмай келеді. Әрине, соғыс тақырыбына жазылған шығармалардың, соның ішінде көркем-публицистикалық жанрдағы естелік, күнделік жанрларының көркемдік деңгейінің әдеби талаптарға сәйкес келе бермеуі де заңды. Өйткені мұндай шығармаларды көбіне кәсіби жазушылар емес, соғысты көзімен көріп, қатысқан жауынгер-қаламгерлер жазады. Бірақ мұндай шығармаларда деректіліктің алға шығатынын, патриоттық рухтан туындайтынын ескере отырып, оны әдебиет пәндері аясында кірістіру, жоғары оқу орнында оқыту арқылы тұлға қалыптастыруға үлкен септігін тигізері сөзсіз. Сонымен бірге, жауынгер жазушылардың шығармашылығы жастарға тәрбие құралы ретінде де тапсырмас дүние.

Зерттеу мен сауалнама нәтижесі аталған тақырыпты жоғары оқу орнында оқытуды қажет ететіндігін көрсетеді. Ал, бұл тақырыптың теориялық-әдістемелік зерттеулері әдебиеттану, педагогика ғылымының алдында тұрған өзекті мәселе болып қала береді.

Әдебиеттер

- Тоқаев, Қ.К. Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан. // Егемен Қазақстан. - 2020.- №5.- 1-36.
- Жақып, Б.Ө. Даңқ. Энциклопедиялық анықтама.– Алматы: Сөздік - Словарь ЖШС, 2009, - 496 б.
- Қирабаев, С. Көп томдық шығармалар жинағы. Т.1-8. – Алматы: Қазығұрт, 2007. – 464 б.
- Смағұл, Б. Қазақтың қара майоры. Алматы: Атамұра. 2014. – 160 б.
- Смағұл, Б. Қан кешкен күндер. Өлеңдер жинағы. Алматы: 2007. - 212 б.
- Қабдолов, З. Сөз өнері. Алматы: Қазақ университеті, 1992. – 352 б.
- Қоңыратбаев, Ә. Қазақ әдебиетінің тарихы: жоғары оқу орындарындағы филология факультеттерінің студенттеріне арналған оқу құралы. – Алматы: Санат, 1994. – 312 б.
- Бітібаева, Қ. Қазақ әдебиетін тереңдетіп оқыту әдістемесі: әдістемелік нұсқау. – Алматы: РБК, 1997. – 152 б.
- Бабаев, С.Б. Тұлғалық педагогика (педагогикалық теория негіздері) монография. – Алматы: «MLD-GUL», 2011 – 312 б.
- Бондаревская, Е.В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: учеб. пособие. – Москва: Творческий центр Учитель, 1999. – 560 с.

References

- Toqayev, Q.K. Abay and Kazakhstan in the XXI century // Egemen Qazaqstan. – 2020.– № 5. – P.1-3. [in Kazakh]
- Jaqup, B.O. Encyclopedic reference. Editor-in-chief. – Almaty: Sozdik-Slovar JSS, 2009, - 496 p. [in Kazakh]
- Qirabaev, C. A collection of multi-volume works. T.1-8. – Almaty: Qazygurt, 2007. – 464 p. [in Kazakh]
- Smagul, B. Days of bloodshed Poems. – Almaty: Publishing house of the Kogam association of Augan sogys. 2007. – 212 p.[in Kazakh]
- Smagul, B. Kazakh black major. – Almaty: Atamura. 2014. – 160 p. [in Kazakh]
- Qabdolov, Z. Word art. – Almaty: Qazaq university, 1992. – 352 p. [in Kazakh]
- Qonyratbaev, A. History of Kazakh literature: a manual for students of philological faculties in higher educational institutions.- Almaty: Sanat, 1994. - 312 p. [in Kazakh]
- Bitibaeva, Q. Methodology of in-depth study of Kazakh literature: methodological guidelines.- Almaty: RBK, 1997.- 152 p. [in Kazakh]
- Babaev, S.B. Fundamentals of pedagogical theory monograph. - Almaty: “MLD-GUL”, 2011-312 p. [in Kazakh]
- Bondarevskaja E.V. Pedagogy: personality in humanistic theories and systems of education: textbook.–Moskva: The Creative Center of Uchitel. 1999. – 560 s. [in Russian]

CONTENTS
PEDAGOGY

A.B. Abdigapbarova, A.Zh. Seitmuratov, S.K. Menlikozhaeva CRITERIA FOR EVALUATING STUDENTS' ACHIEVEMENTS IN MATHEMATICS IN INCLUSIVE EDUCATION.....	5
A.K. Abdikayeva DEVELOPMENT OF THE DIDACTIC STRUCTURE OF THE METHODOLOGY OF APPLICATION OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN VOCATIONAL EDUCATION.....	16
E. Abdrashova, Zh. Kemelbekova, A. Veryaev USING THE POTENTIAL OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE FORMATION OF METHODOLOGICAL COMPETENCE OF COMPUTER SCIENCE TEACHERS.....	26
A.E. Abylkassymova, M.S. Karatayeva, K.M. Berkimbayev METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TRAINING FUTURE COMPUTER SCIENCE TEACHERS FOR STEAM EDUCATION.....	44
G.M. Autova THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS IN PHYSICS LESSONS IN SECONDARY SCHOOLS.....	63
R.M. Bakesova, A.K. Khasangalieva, A.S. Mendigalieva PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE PROJECT "INFORMATION AND CONSULTING SERVICE FOR PEOPLE WITH DISABILITIES IN KAZAKHSTAN".....	78
D.E. Egezhanova, E.S. Maishekina ON THE ISSUE OF MODERN METHODS OF TEACHING LEGAL DISCIPLINES AT THE UNIVERSITY WITH THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES.....	88
Z.A. Yergalauova, A.O. Abuova THE ORGANIZATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING OF MATHEMATICS TO STUDENTS AT TECHNICAL UNIVERSITIES.....	102
Z.N. Zhumatayeva, Zh.M. Mametkarim, A.M. Dosanova THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE LESSONS.....	119

Zh. Kopeyev, D. Kabenov, K. Kusmanov USING CLOUD TECHNOLOGIES TO OPTIMIZE THE EDUCATIONAL PROCESS AT SCHOOL.....	131
A.B. Medeshova, G.K. Amanturlina, G.A. Dosheva DIGITAL EDUCATION PLATFORM FOR PART-TIME LEARNING.....	144
A.E. Mendygaliyeva, M.M. Mukasheva, G.I. Utepkaliyev USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES AND OPEN ONLINE RESOURCES IN TEACHING ORGANIC CHEMISTRY TO STUDENTS.....	161
V.I. Nakhipova, L.A. Suleymenova, E.T. Adylbekova DEFINING LEARNING MODELS USING MACHINE LEARNING TECHNIQUES.....	171
L.E. Sapartayeva, Sh.M. Maigeldiyev PECULIARITIES OF TEACHING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS THE WORKS OF SYRDARYA POETS.....	187
V.V. Semenikhin, S.F. Semenikhina, I.S. Utebaev KEY COMPETENCES OF A TEACHER IN THE DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION.....	199
B. Sengerbekova, Zh. Osman, G. Seitkassymova DILEMMAS OF INCLUSIVE EDUCATION: LESSONS FROM LITERATURE.....	219
A. Tlepbergenova, M. Yesenamanova, Zh. Yesenamanova DEVELOPMENT YDROPONICS FOR THE FORMATION OF PRACTICAL SKILLS OF THE STEM EDUCATION SUBJECTS.....	232
K.Z. Utkelbayev, B.A. Turgunbayeva PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH BY TEACHING MILITARY LYRICS.....	245
A. Shamshadinkyzy, K. Medeubaeva, A.R. Abdykadyrova, Z.K. Ualieva USING NEW TECHNOLOGICAL MODULES IN THE STUDY OF POETIC WORKS.....	257
ECONOMICS	
A.A. Abdikadirova, L.M. Sembiyeva, Zh.T. Temirkhanov PEER REVIEW IN RESEARCH GRANTS: A COMPARATIVE STUDY OF NATIONAL AND INTERNATIONAL EXPERT EVALUATIONS.....	272

A.T. Abdildin

INFLUENCE OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS ON THE EXPORT
POTENTIAL OF THE AGRO-FOOD SECTOR OF KAZAKHSTAN.....287

S.T. Abildaev, A.N. Narenova, G.K. Iskakova

IMPLEMENTATION OF EXPORT STRATEGIES OF AGRICULTURAL
BORDER REGIONS OF KAZAKHSTAN.....302

M.K. Amangeldinova, B.S. Saparova, L.M. Shayakhmetova

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE INNOVATIVE
POTENTIAL OF INVESTMENT ACTIVITIES OF COMPANIES
IN KAZAKHSTAN.....319

U.D. Berikbolova, M.A. Umirzakova, A.G. Mukhamedzhanova, L.K. Spanova

SELECTIVE REGIONAL POLICY AS A TOOL FOR REDUCING
INEQUALITY IN REGIONAL DEVELOPMENT.....338

N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs

DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE MANAGEMENT IN ENTERPRISES
TO ACHIEVE SUSTAINABLE COMPETITIVE ADVANTAGES.....351

A.A. Imanbayev, D.B. Balabekova, A. Kuralbayev

INFLATION GROWTH IN KAZAKHSTAN AND ACTUAL WAYS
TO REDUCE IT.....370

R.N. Kuatbekova, A.B. Mukhamedkhanova, A.A. Mutaliyeva

RESEARCH OF THE LIVESTOCK INDUSTRY WITHIN THE FRAMEWORK
OF THE SUSTAINABLE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....385

A.O. Syzdykova

USING THE SOCIAL NETWORK IN TERMS OF CORPORATE
BRANDING.....406

A. Utzhanova, A. Zhagyparova

ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OVER-THE-COUNTER (OTC)
DERIVATIVES MARKET IN DEVELOPED AND DEVELOPING
COUNTRIES.....421

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

- А.Б. Әбдігапбарова, А.Ж. Сейтмұратов, С.Қ. Меңліхожаева**
ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ
МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ОҚУ ЖЕТІСТІКТЕРІН БАҒАЛАУДЫҢ
КРИТЕРИЙЛЕРІ.....5
- А.К. Абдикаева**
КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУДЕ КОМПЬЮТЕРЛІК ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫН
ӘЗІРЛЕУ.....16
- Э.Т. Абдрашова, Ж.С. Кемельбекова, А.А. Веряев**
ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ӘЛЕУЕТІН
ПАЙДАЛАНУ.....26
- А.Е. Әбілқасымова, М.С. Қаратаева, К.М. Беркімбаев**
БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІН STEM БІЛІМ БЕРУГЕ
ДАЯРЛАУДЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....44
- Г.М. Аутова**
ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕГІ ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА
ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУ.....63
- Р.М. Бакесова, А.К. Хасанғалиева, А.С. Мендигалиева**
"ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МҮГЕДЕКТЕРГЕ АРНАЛҒАН АҚПАРАТТЫҚ–
КОНСУЛЬТАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ" ЖОБАСЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ
АСПЕКТІЛЕРІ.....78
- Д.Р. Егежанова, Э.С. Майшекина**
ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЗАҢ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ
ӘДІСТЕМЕСІ МӘСЕЛЕСІ.....88
- З.А. Ергалауова, А.О. Абуова**
ТЕХНИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ СТУДЕНТТЕРІНЕ
КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОҚЫТУДЫ
ҰЙЫМДАСТЫРУ.....102
- З.Ж. Жұматаева, Ж.М. Мәметкәрім, А.М. Досанова**
ШЕТ ТІЛІ САБАҒЫНДА КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ
ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ РӨЛІ.....119

Ж. Копеев, Д. Кабенов, К. Кусманов МЕКТЕПТИҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІН ОҢТАЙЛАНДЫРУДА БҰЛТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ.....	131
А.Б. Медешова, Г.К. Амантурлина, Г.А. Дошева PART-TIME ОҚЫТУҒА АРНАЛҒАН ЦИФРЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ПЛАТФОРМАСЫ.....	144
А.Е. Мендығалиева, М.М. Мукашева, Г.И. Утепкалиева БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА ОРГАНИКАЛЫҚ ХИМИЯНЫ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ИНТЕРАКТИВТИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЖӘНЕ АШЫҚ ОНЛАЙН РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ.....	161
В.И. Нахипова, Л.А. Сулейменова, Э.Т. Адылбекова МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ҮЛГЕРІМІН АНЫҚТАУ.....	171
Л.Е. Сапартаева, Ш.М. Майгельдиева СЫР БОЙЫ АҚЫН-ЖЫРАУЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫН БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНЕ ОҚЫТУДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР.....	187
В.В. Семенихин, С.Ф. Семенихина, И.С. Өтебаев БІЛІМ БЕРУДІҢ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫНДАҒЫ МҰҒАЛІМНІҢ НЕГІЗГІ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІ.....	199
Б. Сенгербекова, Ж. Осман, Г. Сейткасымова ИНКЛЮЗИВТИ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ДИЛЕММАЛАР: ӘДЕБИЕТТЕН АЛЫНҒАН САБАҚТАР.....	219
А.Е. Тлепбергенова, М.С. Есенаманова, Ж.С. Есенаманова STEM-БІЛІМ БЕРУ КАБИНЕТІНІҢ ПРАКТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН ГИДРОПОНИКАНЫ ӨЗІРЛЕУ.....	232
Қ.З. Уткелбаев, Б.А. Тургунбаева ӘСКЕРИ ЛИРИКАНЫ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ЖАСТАРДЫ ПАТРИОТТЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ.....	245
А. Шамшадинқызы, К. Медеубаева, А.Р. Абдыкадырова, З.К. Уалиева СТУДЕНТТЕРГЕ ПОЭЗИЯЛЫҚ ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ МОДУЛІ.....	257

ЭКОНОМИКА

- А.А. Абдикадилова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темірханов**
ЗЕРТТЕУ ГРАНТТАРЫН САРАПТАМАЛАУ: ҰЛТТЫҚ ЖӘНЕ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САРАПШЫЛАРДЫҢ БАҒАЛАУЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ
ЗЕРТТЕУ.....272
- А.Т. Әбділдин**
ҚАЗАҚСТАННЫҢ АГРАРЛЫҚ АЗЫҚ-ТҮЛІК СЕКТОРЫНЫҢ
ЭКСПОРТТЫҚ ӘЛЕУЕТІНЕ СЫРТҚЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ӘСЕРІ.....287
- С.Т. Абилдаев, А.Н. Наренова, Г.К. Искакова**
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ШЕКАРА МАҢЫНДАҒЫ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ
ӨҢІРЛЕРІНІҢ ЭКСПОРТТЫҚ СТРАТЕГИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУ.....302
- М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л. М. Шаяхметова**
ҚАЗАҚСТАН КОМПАНИЯЛАРЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘЛЕУЕТІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН
БАҒАЛАУ.....319
- У.Д. Берикболова, М.А. Умирзакова, А.Г. Мухамеджанова, Л.К. Спанова**
СЕЛЕКТИВТІ ӨҢІРЛІК САЯСАТ ӨҢІРЛЕРДІҢ ДАМУ ТЕҢСІЗДІГІН
ҚЫСҚАРТУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ.....338
- Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф**
ТҰРАҚТЫ КӨШБАСШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТІЛІКТІ АРТТЫРУ МАҚСАТЫНДА
КӘСІПОРЫНДАРДА БІЛІМДЕРДІ БАСҚАРУ ҚОРЫН ДАМЫТУ.....351
- А.А. Иманбаев, Д.Б. Балабекова, А. Куралбаев**
ҚАЗАҚСТАҢДА ИНФЛЯЦИЯНЫҢ АРТУЫ ЖӘНЕ ОНЫ ТӨМЕНДЕТУДІҢ
ӨЗЕКТІ ЖОЛДАРЫ.....370
- Р.Н. Қуатбекова, А.Б. Мухамедханова, А.А. Муталиева**
ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАСЫ ШЕҢБЕРІНДЕ МАЛ
ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫН ЗЕРТТЕУ.....385
- А.О. Сыздықова**
КОРПОРАТИВТІК БРЕНДИНГ ТҰРҒЫСЫНАН ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІНІ
ПАЙДАЛАНУ.....406
- А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова**
ДАМУШЫ ЖӘНЕ ДАМЫҒАН МЕМЛЕКЕТТЕРДЕ БИРЖАДАН ТЫС
(ОТС) ДЕРИВАТИВТЕР НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ.....421

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.Б. Абдигапбарова, А.Ж. Сейтмуратов, С.К. Менлихожаева КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ УСПЕХОВ УЧАЩИХСЯ ПО МАТЕМАТИКЕ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....	5
А.К. Абдикаева РАЗРАБОТКА ДИДАКТИЧЕСКОЙ СТРУКТУРЫ МЕТОДИКИ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....	16
Э.Т. Абдрашова, Ж.С. Кемельбекова, А.А. Веряев ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ.....	26
А.Е. Абылкасымова, М.С. Каратаева, К.М. Беркимбаев МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ К STEM ОБРАЗОВАНИЮ.....	44
Г.М. Аутова РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	63
Р.М. Бакесова, А.К. Хасангалиева, А.С. Мендигалиева ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОЕКТА «ИНФОРМАЦИОННО- КОНСУЛЬТАЦИОННАЯ СЛУЖБА ДЛЯ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ В КАЗАХСТАНЕ»	78
Д.Р. Егезанова, Э.С. Майшекина К ВОПРОСУ О СОВРЕМЕННОЙ МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ЮРИДИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ВУЗЕ С ПРИМЕНЕНИЕМ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	88
З. А. Ергалауова, А.О. Абуова ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-НАПРАВЛЕННОГО ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКЕ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗОВ.....	102
З.Н. Жумагаева, Ж.М. Маметкарим, А.М. Досанова РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ФОРМИРОВАНИИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА.....	119

Ж.Б. Копеев, Д.И. Кабенов, К.Р. Кусманов ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ОПТИМИЗАЦИИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ШКОЛЕ.....	131
А.Б. Медешова, Г.К. Амантурлина, Г.А. Дошева ЦИФРОВАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПЛАТФОРМА ДЛЯ PART-TIME ОБУЧЕНИЯ.....	144
А.Е. Мендыгалиева, М.М. Мукашева, Г.И. Утепкалиева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ОТКРЫТЫХ ОНЛАЙН РЕСУРСОВ ПРИ ОБУЧЕНИИ ОРГАНИЧЕСКОЙ ХИМИИ.....	161
В.И. Нахипова, Л.А. Сулейменова, Э.Т. Адылбекова ОПРЕДЕЛЕНИЕ МОДЕЛЕЙ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ.....	171
Л.Е. Сапартаева, Ш.М. Майгельдиева ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ТВОРЧЕСТВУ ПРИСЫРДАРЬИНСКИХ ПОЭТОВ.....	187
В.В. Семенихин, С.Ф. Семенихина И.С. Утебаев КЛЮЧЕВЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ ПЕДАГОГА В ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ.....	199
Б. Сенгербекова, Ж. Осман, Г. Сейткасымова ДИЛЕММЫ В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ: УРОКИ ИЗ ЛИТЕРАТУРЫ.....	219
А.Е. Тлепбергенова, М.С. Есенаманова, Ж.С. Есенаманова РАЗРАБОТКА ГИДРОПОНИКИ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ КАБИНЕТА СТЕМ-ОБРАЗОВАНИЯ.....	232
К.З. Уткелбаев, Б.А. Тургунбаева ВОСПИТАНИЕ ПАТРИОТИЗМА У МОЛОДЁЖИ ЧЕРЕЗ ИЗУЧЕНИЕ ВОЕННОЙ ЛИРИКИ.....	245
А. Шамшадикызы, К. Медеубаева, А.Р. Абдыкадырова, З.К. Уалиева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПОЭТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИИ.....	257

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадилова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темирханов РЕЦЕНЗИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ГРАНТОВ:	
---	--

СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОЦЕНОК НАЦИОНАЛЬНЫХ И
МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКСПЕРТОВ.....272

А.Т. Абдильдин

ВЛИЯНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ
НА ЭКСПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО
СЕКТОРА КАЗАХСТАНА.....287

С.Т. Абилдаев, А.Н. Наренова, Г.К. Искакова

РЕАЛИЗАЦИЯ ЭКСПОРТНЫХ СТРАТЕГИЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА.....302

М.К. Амангельдинова, Б.С. Сапарова, Л.М. Шаяхметова

ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО
ПОТЕНЦИАЛА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПАНИЙ
КАЗАХСТАНА.....319

У.Д. Берикболова, М.А. Умирзакова, А.Г. Мухамеджанова, Л.К. Спанова

СЕЛЕКТИВНАЯ РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА КАК ИНСТРУМЕНТ
СНИЖЕНИЯ НЕРАВЕНСТВА РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ.....338

Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф

РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЗНАНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ДЛЯ
ДОСТИЖЕНИЯ УСТОЙЧИВЫХ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ...351

А.А. Иманбаев, Д.Б. Балабекова, А. Куралбаев

РОСТ ИНФЛЯЦИИ В КАЗАХСТАНЕ И АКТУАЛЬНЫЕ ПУТИ
ЕГО СНИЖЕНИЯ.....370

Р.Н. Куатбекова, А.Б. Мухамедханова, А.А. Муталиева

ИССЛЕДОВАНИЕ ОТРАСЛИ ЖИВОТНОВОДСТВА В РАМКАХ
УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....385

А.О. Сыздыкова

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ
КОРПОРАТИВНОГО БРЕНДИНГА.....406

А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА ВНЕБИРЖЕВЫХ (ОТС) ДЕРИВАТИВОВ
В РАЗВИТЫХ И РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАНАХ.....421

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Директор отдела издания научных журналов НАН РК *А. Ботанқызы*

Редакторы: *Д.С. Аленов, Ж.Ш. Әден*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 29.12.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

28,0 п.л. Тираж 300. Заказ 6.